[P] IMBERT

QUÆSTIO MEDICA
EAQUE THERAPEUTICA,

PROPOSITA

AB ILLUSTRISSIMO VIRO D. D.

FRANCISCO DE CHICOYNEAU,
Regis Consiliario & Medico, nec-non in Almâ Monspeliensium Medicorum Academiâ Professore Regio Anatomico, Botanico, Cancellario amplissimo, Judice æquissimo, Horti Regii Monspeliensis Præfecto, Regiæ Societatis Socio, & in supremâ Computorum, Subsidiorumve Occitaniæ Curiâ Senatore integerrimo.

SUB HAC VERBORUM SERIE;

AN

Ægrotantes Imaginarii, solâ diversitate idæarum, rejecto omni Remediorum apparatu, sanandi sint.

Quam Deo duce & Auspice Dei parâ, propugnabit in Augustissimo Monspeliensi Apollinis Fano, M. GEORGIUS IMBERT Melitensis, Liberal. Art. Magister, & jamdudùm Medicinæ studiosus, die mensis Maii 1723.

MONSPELII,
Apud VIDUAM HONORATI PECH, Regis & Univers. Typographi. 1723.

4 ... 67 ...

DISPUTATURI

PROFESSORES REGII

R. D. Joannes Bezac, *Decanus.*
R. D. Petrus Chirac, *Sereniſſimi Ducis Aurelianenſis Archiater.*
R. D. Antonius Deidier.
R. D. Petrus Rideux.
R. D. Antonius Magnol.
R. D. Joannes Aſtruc.
R. D. Henricus Haguenot.
R. D. Jacobus Lazerme, *R. D. Bezac Coadjutor.*
R. D. Franciſcus Chicoyneau, *Patris Coadjutor.*

DOCTORES ORDINARII

M. Antonius Cairol.
M. Garottus Fitzgerald.
M. Carolus Bergier.
M. Antonius Doumerc.
M. Nicolaus Fournier.

SERENISSIMO PRINCIPI

F. D. ANTONIO MANOEL DE VILHENA,

SACRÆ DOMUS HOSPITALIS S. Joannis Hierosolymitani, & Militaris Ordinis S. Sepulchri Dominici

MAGNO MAGISTRO.

PRINCEPS SERENISSIME,

Hunc primævum Studiorum in Arte fructum, utcumque tenuem, CELSITUDINI TUÆ SERENISSIMÆ, devoveri,

ſupreme nobiliſſimæ & generoſiſſimæ Militiæ Melitenſis Magiſter, pro eâ quâ affectus es ergà omnes Subditos humanitate, haud difficilè patieris exorari. Cum in his Laborum meorum initiis, Tuum præpotens Patrocinium, mihi licèt immerito, concedere non fueris dedignatus. Nimirùm, in gratiam Parentis Chariſſimi, jam à multis annis, artem in terris Tuo ſubjacentibus Imperio, non ingloriè prorsùs exercentis, Conatibus Gnati, Paterna veſtigia pro virili premere nitentis, benigniſſimè favere voluiſti, cujus idcircò labores omnes & vigiliæ, eò dirigenda ſunt, ut ſe tam inſigni tutelâ non indignum præbeat. Hoc igitur potentiſſimo motus ſtimulo, primum id ſtudiorum ſpecimen, audeo, CELSITUDINI TUÆ SERENISSIMÆ, conſecrare. Ultrò confidens, eam, ad exemplar Supremi Numinis, cujus quemadmodum Vicariam poteſtatem, in lectiſſimam & nobiliſſimam Chriſtianæ Reipublicæ partem exer-

cet, majeſtatemque ſummâ cùm dignitate ſuſtinet, ita quoque benignitatem & charitatem imitatur, non tam offerentis tenuitatem, oblatique pretium, quàm animum & voluntatem in offerendo reſpecturam. Quæ quidem ſic, CELSITUDINI TUÆ SERENISSIMÆ, *ſunt devota, ut non modò labores & ſtudia vovere, verùm etiam ſpiritum vitamque ad ejus imperia nutumque prodigere, paratus ſemper futurus ſim.*

Sed &, ubi per otia, dicatum illud Opuſculum, legere non gravabitur, fortaſſis quod huic offeratur, non indignum judicabit; cum in eo, non ingenii mei rudis adhuc & inexperti partûs, ſed Patrum hujus Percelebris Academiæ, quorum documentis excipiendis, totus huc-uſque incubui, & præſertim ejuſdem Academiæ Cancellarii, Patroni Mei Colendiſſimi, puriora, ſolidioraque præcepta ad dignoſcendas, præcavendas, ſanandaſque mentis ægritudines, experientiâ multiplici comparatâ, rationiſque viribus probe digeſta,

continean̄tur, & ingenuè non minus ac evidenter exponantur; quæ quanti fieri debeant intelligent, quilibet advertent, ab hisce mentis ægritudinibus, non minora, nec pauciora quàm ab ingluvie mala suboriri, imò & cætera morborum genera, quæ ab hac ultimâ & communissimâ causâ pendent, quoad maximam partem, à morbis animi, seu à falsâ ægritudinis insignis opinione, subindeque mortis gravi formidine, foveri, promoveri, & non infrequenter insanabilia reddi.

Hæc itaque prælaudata rationum momenta, summam dedere fiduciam, eam, CELSITUDINI TUÆ SERENISSIMÆ, *opellam devovendi, tum &, ut publicum profundissimæ venerationis & æternæ gratitudinis extet argumentum, palamque liceat profiteri, nihil ardentius in votis esse, quàm ut* DEUS *Optimus Maximus,* CELSITUDINEM TUAM SERENISSIMAM, *Firmissimam Reipublicæ Christianæ Columnam, ad tuendam*

ejuſdem ſalutem, adverſus Orientalis barbariæ ferociam, diutiſſimè ſervet incolumem. Hæc ſumma votorum eſt,

CELSITUDINIS TUÆ SERENISSIMÆ,

Dabam Monſpelii die menſis Maii anni 1723.

Servi humillimi & obſequentiſſimi
GEORGII IMBERT.

QUÆSTIO MEDICA

AN ÆGROTANTES IMAGINARII solâ diversitate idæarum, rejecto omni remediorum apparatu, sanandi sint.

CAPUT PRIMUM.

De natura Ægritudinis imaginariæ.

IC tractandam suscipimus hanc speciem Melancholiæ, quâ qui laborant, sani licet & optimè valentes, se tamen vel ad leves quosdam corporis affectus, & præsertim momentaneos capitis succussus, gravi quodam lethalique morbo correptos firmiter arbitrantur; seu qui fugaces quasdam &

exiguas prorsùs infirmitates, quibus humana natura communiter ſubjicitur, velut inſignia metuendaque malorum genera conſiderantes, ultimum ſibi quolibet inſtanti fatum imminere reputant, perindeque vel gemebundi, querulo ſermone medicam opem implorare, vel ſortem ſuam tanquam deſperatam in ſolitudine, triſtibus & profundis meditationibus quaſi ſepulti, deflere numquam deſinunt, nunc verò ad eam quam tantoperè reformidant ægritudinem abigendam, pravum quoddam & inſulſum vitæ genus eligere conſueverunt: Quos omnes, *Ægrotantes imaginarios* cum vulgo lubet nuncupare.

Ubi tamen notandum eſt, ægritudinis imaginariæ nomine, non ſimplex imaginationis vitium, ſed omnium animæ facultatum, & præſertim judicii læſionem ſeu infirmitatem intelligi, cùm ægrotantes hujuſmodi, in ea falſa perſuaſione, ſe gravi quodam morbo laborare, & poſtremum inſtare diſcrimen conſtanter eſſe nequeant, niſi tùm imaginatio, tùm memoria, tùm judicium, plures actus depravatos exercuerint, ſeu niſi conſequenter ad primas idæas ab imaginatione, vel à memoria oblatas, mens ad pronuntiandum de corporis ſtatu determinetur, quod aliundè maniſeſtè comprobatur, iis aſſiduis profundiſq; meditationibus, in quarum, ut ità dicam, abyſſo, Ægrotantes imaginarii ſicut cæteri Melancho-

lici ſe totos immergunt, & quæ continuum judicii exercitium evidenter demonſtrant.

Hujus igitur ægritudinis imaginariæ picturam exarare, cauſas & curam pro modulo tradere decrevimus, quod utcumque genus illud Delirii melancholici, ſit admodùm familiare, tamen à nemine Medicorum ex profeſſo pertractetur, licet inquam obſervatio multiplex & attenta doceat, nullum depravati judicii vitium ſævire potentiùs, & graſſari frequentiùs in orbe terrarum, majorque multo ſit quàm vulgo creditur; horum Melancholicorum numerus, qui quidem lugubri conſpectu, moroſoque vitæ genere, tùm & aſſiduâ de morbo querelâ, quoſlibet obvios ſic contriſtant, ut totidem veluti ſocietatis humanæ peſtes poſſint conſiderari, ſed præſertim Alumnos Æſculapii ſic divexant, ut tempus verarum corporis ægritudinum curationi debitum, in his audiendis anxiè & fruſtrà conſumatur, & interdum à volentibus vel nolentibus, Pharmaceutica præſidia nociva licet aut inutilia obtineant, vel extorqueant, undè fit ut apud vulgus infamentur remedia, quæ multis fuêre, aut eſſe poſſunt ſalutaria.

Accedit inſuper præfatum imaginationis læſæ vitium, tantò diligentiùs & accuratiùs explorandum, quod ab inattentis, aut ab inexercitatis in praxi, cum veris & genuinis corporis infirmitatibus, quæ medicam opem exi-

gunt, facilè confundi possit, dum videlicet id genus Melancholici, varias ægritudinum species, quibus affectos se reputant, ore vultuque summam ingenuitatem præferentibus, tanquam legitimas ad vivum depingunt.

Addendum denique ex hac depravata mentis indole, non modò diversas Delirii melancholici species, sicut & hyppocondriacum affectum, de quibus crebra apud Authores mentio, sed & morborum myriades subnasci, vel foveri, quibus sanandis incassum adhibentur efficaciora remedia, non aliam ob causam, quàm quod à præsente semper animi morbo veluti nutriuntur.

CAPUT SECUNDUM.

De Diagnosi Ægritudinis imaginariæ.

UT ergò probè dignoscatur, an ii qui de morbis quorum certa non apparent indicia, conqueruntur, Melancholia jam descripta laborent, in primis sedulò debet expendi? Num ii à communi, moderata, probataque vivendi ratione plurimùm recesserint? An societatem humanam refugientes, secessu seu locis solitariis delectentur? An quidpiam meticulosi funestique, tùm in vultu, tùm in

vocis ſono, tùm in agendi modo præferant; ſi nempè ſine cauſa manifeſta, frontem habeant caperatam rugoſamque, ſupercilia demiſſa contractaque, fixum aut errabundum obtutum, vocem tremulam, raucam, præcipitem, querulam, cervicem ad pectus inclinatam, & interdum ex imo pectore ducant ſuſpiria, ſi tardus ſit & nutabundus, modo verò præter rationem concitatior inceſſus, ſed præſertim anxius, turbatus, torpidus, aut diſtractus in colloquiis animus, modo motus, nunc verò omnis moræ impatiens, de variis eventis, ſeù de rebus privatis aut publicis parum ſollicitus, qui curas omnes ad ſtatum valetudinis explorandum aſſiduò traducat, ità ut de ciborum delectu anxiè deliberet, crebro pulſum tangat, manuque caput & cæteras corporis partes ſæpius, ut ità dicam, interroget, & ſi tandem ad Medicos frequenter confugiat, morbum quo ſe credit obſeſſum, iterum atque iterum contentiosè, & ad nauſeam uſque narraturus, ſic ut vel exiguum temporis ſpatium, vel ad reſpondendum, vel ad interrogandum, vel ad præſcribendum concedat; ex his inquam & ſimilibus eum quem hîc delineandum aggredimur, Melancholicum licet dignoſcere, potiſſimum verò poſteriori ſigno, nempè contentioſa & indeſinente de morbo querela, quâ nimirum fit evidens totam quam latè patet vim animæ, in

eo misero periculosoque, quem sibi fingit corporis statu volutando consumi, seu mentem universam imaginarii mali sensu sic impleri, ut de hoc uno die noctuque cogitet, nec ab hoc objecto utcumque tristissimo se distrahi patiatur, perindèque nil mirum in infirmitatibus quibus se reputat obsessam enarrandis, adeò contentiosam, disertam, & eloquentem videri, dum magnam erga reliqua prodit ineptitudinem.

Hæc itaque præcipua sunt hujus speciei melancholiæ signa, quæ genuinum illius characterem indicant; verùm eadem in quibusdam subjectis, non semper in oculos incurrunt, ità ut Medici licèt exercitati, possint à nonnullis id genus Melancholicis haud difficilè decipi.

Enim verò, si quis ex hac ægrotantium classe, de melancholia jam fuerit reprehensus, vel sibimetipsi, sordidi cujusdam timoris conscius sit, vereaturque ne ab eo cujus consilium & opem desiderat, pro pusillanimi, pro fanatico, verbo pro ægrotante imaginario habeatur, perindèque se firmum & intrepidum, seu morbi mortisque contemptorem porrectâ fronte simulet, gestum, vultum, oculos, & omnem exteriorem habitum ad tranquillitatem componat, decenti demum, seu simplici & brevi stylo, vocisque sono familiari, symptomatum quibus se correptum

arbitratur, enumerationem ordiatur & abſolvat, tùm inquam expertis licet artis cultoribus imponet, niſi fortaſſis eam imbiberint animo ſententiam, paucos in orbe mortales reperiri, qui ad id quod deſcribimus morbi genus, non ſint maximè propenſi, ut haud difficile probaturus eſſem, ſi tempus & otium ſuppeterent; ideòque ne plura complectamur, quam patiuntur harum Diſſertationum limites, ſi ii qui ſe nobis ſiſtunt ad opem implorandam Ægrotantes imaginarii, firmum pacatumque vultum, interdum & hilarem ſimulent, nec aliundè certa morborum de quibus conquæruntur appareant indicia, præprimis decet inquiri, quodnam vitæ genus ducere conſueverint, an in ea quam norunt arte, vel quam profiteri debent, juxtà moderationis leges ſe exerceant? Num labori diurno neceſſaria ſuccedat recreatio? An ea quæ ſemota ſunt à vulgi frequentia ſeu ſolitaria loca, ſocietati præferant? Num in ignavo torpeſcentes otio, ſe totos inerti meditationi tradant, & hâc unicè delectentur, aut ſi nulla lux emergat ex hac indagine, colloquium cum ipſis ex arte ferendum & producendum, vix enim poſſibile eſt, eos qui verè morbo laborant imaginario, perſonam fictam diu ſuſtinere, præſertim ubi rem habent cum ſagaci mentium exploratore, qui quo pacto cordis humani receſſus interiores perſpici queant,

tùm genii lumine, tùm experientiæ viribus sit edoctus.

Si namque is à quo consilium petitur, ægrotantis imaginarii narrationi se maximè præbeat attentum, tanquam huic fidem integram addat, & mox ejusdem infirmitatibus veluti gravissimis, se tactum commotumque perhibeat, deinde verò diligentem in iis sanandis curam polliceatur, nec deesse remedia ad sanationem efficacissima, asseverare non erubescat, hâc attentionis, humanitatis, & benevolentiæ specie, sed maximè propter certam sanationis spem oblatam, delinitus & captùs animus melancholici, sensim larvam exuet, metumque, contentionem, & tristitiam, certa laborantis animæ signa prodere non dubitabit, & velut antea surdo loquutus fuisset, metueretque ne leviorem calamitosi sui statûs picturam exarasset, ejusdem lugubrem historiam ab exordio, quærula prorsùs & lamentabili voce, tùm & eloquendi ratione à priori longè diversa, contentiosa nimirum, & diffusissima repetit: mirùm etenim quàm disertos & eloquentes melancholicos, assidua de morbo meditatio faciat, ità ut de ejusdem morbi situ, indole, vehementiâ, diversâque facie differere non desinant, nisi tandem ex anxio, severo, tristique Medicorum vultu conjiciant, importunæ querelæ finem faciendum, cui quidem non importuna minus succedit

rogatio, ut ſibi tanquam propediem perituris, prompta certaque ferant auxilia, denique ſui miſereantur, nec dubitent, mercedem huic quam ab eorum peritia ſperant ſanationi, parem futuram.

Sed ex hoc præſertim indicio, vitium mentis læſæ deprehendere licet, quod dùm Melancholicus de turba, de vertigine, de dolore, de concuſſionibus capitis, ſeu uti vulgò loquuntur de vaporibus, aut de viribus exhauſtis, ſimul & de periculo mortis imminente conquæritur, illud tamen pectori robur, hæc animi vis & attentio, illa demùm cogitandi, loquendique ſimul & agendi facultas ineſſe videantur, quæ ad ſermonem uno eodemque tenore in horas integras magnâ cum contentione vocis protrahendum, & ad corporis laborem firmiter ſuſtinendum ſufficiant, imò & à prima diei luce uſque quo nox atra terris incubuerit, & iterum à prima noctis ad auroram, Melancholicum ad querelam iterandam, ſeu ad exaggerandam imaginarii mali ſævitiem paratum ſemper invenies, ſi quemadmodum huic ad loquendum ſic tibi ad audiendum patientia ſuppetat.

Ubi per tranſennam obſervari meretur, quod vix Melancholicus noſter, à Medico quem ſummâ cum fiducia conſuluit, remediorum formulas, & tantoperè deſideratum conſilium obtinuit, ut ſtatim ad alterius Cultoris

Hygeæ domum ſe conferat, ibidemque parem priori tragicomædiam (ſi fas ſit ità loqu) nec minus confidenter, nec minus contentiosè, nec diffusè minus redordiatur; ità ut breviſſimo temporis ſpatio, cunctos civitatis quam incolit Medicos, imò non ſolùm concives, ſed & extraneos quos fama fecit percelebres, demùm & affectu probè confirmato, quoſlibet obvios, morbum imaginarium narraturus, & opem perìturus adeat, & vel invitos conſulat & divexet.

Multa verò roboris quo tùm in loquendo, tùm in agendo pollent melancholici ſigna, lubens prætermitto, ne præfixos limites excedam, cùm aliundè hæc eadem ſine ſummo negotio, quilibet ex modo functiones omnes voluntati ſubditas perficiendi poſſit ariolari, utpotè quas multò vegetius & conſtantius cæteris mortalibus, ſed (quod probè notandum) ultra rationis limites exercere conſueverunt, nam in cæptis exequendis ſic obſtinati, ut à propoſito (quælibet urgeat neceſſitas) diſtrahi ſe minimè patiantur.

Neque tamen ex præfatis inferendum foret, omnes Ægrotantes imaginarios, in enarrandis morbis ſuis chymericis, loquaces, diſertos, & contentioſos eſſe; quoſdam enim obſervare licet, qui ſeu quod averſentur remedia, ſeu quod metuant ne vox & vires in dicendo deficiant, ſeu ex præjudicio inſana-

bilitatis, muti tanquam ſtipites, ne verbum quidem, niſi prætermodum ſtimulati, commotique proferunt, imò & eoſdem de quibus ſupra dictum, nunc verboſos, modo verò ſilentes, aut juxtà vulgatum adagium monoſyllabicè loquentes, abſque cauſa manifeſta deprehendes, quorum tamen animi læſionem, ex hoc eodem pertinaci ſilentio, ex vultu moroſo, ex fixis & demiſſis oculis, aut ex aliis ſignis ſuperius adductis, verbo, ex univerſo corporis habitu, ſeu ex agendi modo, gravatum, vel acrius irritatum animum prodentibus, non difficulter expiſcaberis.

Illud interim cunctis propemodum Ægrotantibus imaginariis familiare, quod utcumque bene ſe habere videantur, & reliquorum inſtar hominum functiones naturales peragere, ſic ut probè dormiant, comedantque, motum & laborem excitati ſuſtineant, nihilominus ſi de valetudinis ſtatu interrogentur, ſibi propediem pereundum, ſeu ultimas horas inſtare, lugubri prorſus & querula voce reſpondeant, ſomnum, ciborum appetitum, & vires deficere conquerantur, imò & id genus interrogata ſibi fieri, interdum ægrè patiantur, niſi certum ab interrogantibus ſanitatis præſidium expectent, nonnumquam adverſus obvios utut urbaniter alloquentes iraſcantur, denique reſponſa maleſana, mentem graviter tactã ſeu potenter concuſſam indicãtia.

Denique notandum inter ſigna diagnoſtica, illud quoque plurimis hoc mentis morbo laborantibus familiare, quod vix remedii cujuſdam uſum delibaverint, ut ipſos ejuſdem ſatietas capiat, & novum qualibet die pharmaci genus à Medicis requirant, ſed & ab iiſdem remediis ſeu evacuantibus ſeu alterantibus, ſummæ licet efficaciæ, & juxtà præſcriptum aſſumptis, parum admodùm afficiuntur & commoventur, imò perſæpè ab eorumdem uſu Morbus imaginarius intenditur & exaſperatur.

Sed ſatis hactenus de Melancholiæ confirmatæ ſignis diagnoſticis dictum arbitramur, ut vel à junioribus, & vix initiatis Hygeæ ſacris, id genus ægrotantium dignoſci queat: Verùm ut hæc noſtra Diſſertatio majoris multò ſit utilitatis, in numerum melancholicorum hujus ſpeciei ultrò referre juvat, eos omnes qui delineatam huc uſque mentis ægritudinem vitandi cauſâ, ſingulare quoddam & ſanitati vel rationi prorſus infenſum vitæ genus eligunt, eo nimirum fine ut hanc auræ divinæ particulam (rationem intelligo) quâ ſecernimur à brutis, ex intimo mentis in quo reſidet ſacrario penitus expellant, aut obruant, & veluti ſepeliant, ſicque mentem ab ea contentione triſti & melancholica, quæ parens eſt & ſignum ægritudinis imaginariæ valeant liberare, quem in finem plurimi crapulæ,

quidam veneri, nonnulli lusibus & colloquiis inanibus; cæteri ignavæ quieti, verbo, cuncti immodico cuidam affectui, absque ulla intermissione indulgent.

De his inquam, non minus ac de melancholicis exploratis edisseri convenit, cum vel ipsimet ingenuè fateantur se hanc vitæ institutionem ideò colere, ut ægritudines imaginariæ ad quas se maximè propensos sentiunt, præcaveantur, & ex eo tamen quod amplexi sunt vitæ genere funesta morborum cohors, summaque vitæ brevitas sobolescant, nostrum autem quotquot artem profitemur officium est, ut non modò methodum doceamus, cujus ope jam declaratæ sanentur infirmitates, sed & auxilia quibus eæ quæ metuuntur aut impendent, arceri queant.

Addamus insuper, multò satius & utilius esse ut hos ultimos alloquamur, quam eos quorum melancholia præsens est & confirmata, his enim imaginatio sic læditur, vel, ut rectius loquar, judicium sic depravatur, ut eas quas sibi fingunt ægritudines, velut altissimè radicatas respicientes, dementiam nec agnoscant, nec confiteri velint, imò magna cum cura tegere satagant, perindeque sint quoad magnam partem insanabiles; cùm ex adverso cæteri statum & indolem mentis aperire non erubescant, unde tùm ad auscultandum, tùm ad morem gerendum monitis & consi-

liis ſalubribus, paratiores eſſe colligitur.

Niſi fortaſſis ſint ex eorum numero, qui ſe melancholicos eſſe, ſeu in melancholiam propenſos, modeſtè vel altè gloriantur, ut ingenii famam apud vulgus conſequantur, eo præſertim fundamento, quod melancholici ratione profundæ meditationis, cui vacare conſueverunt, pro ingenioſis habeantur, cum etenim ii melancholicam indolem veluti dotem egregiam conceſſam divinitus, minimè verò ſicut mentis ægritudinem conſiderent, medendi methodum in decurſu proponendam, cujus ope curari poſſe contendimus, hauddubie reſpuerent.

Quemadmodum & ii, qui tantùm de viribus ingenii ſui præſumunt, ut arbitrentur ſe ſatis ſeu ex æquo ponderaſſe, varia rationum genera quibus ab ægritudine mentis poſſint liberari, & illud idcircò quod ad hunc finem conſequendum iter elegêre, cæteris anteponendum judicant; laborioſæ namque plenum opus aleæ, ne dicam impoſſibile cenſemus emendari, aut eradicari præjudicia, quæ à *philautia*, ſeu à nimia ſui fiducia manant & foventur.

Nec denique minùs verendum eſt, congruam curationis rationem futuram inutilem, iis qui tantùm de viribus ſuis diffidunt, ut quos ad morbum mentis abigendum, contraxêre vitioſos habitus, inemendabiles exiſti-

ment, quasi verò quidquam mortalibus firmiter volentibus, & enixè contendentibus sit invium; sed quomodo se res vertat, illud saltem ex hoc nostro labore solatii sumus habituri, quod ingenuè proponendo rationem, cujus ope mentis ægritudinem curari posse contendimus, officii & conscientiæ legibus pro virili satisfactum erit.

Cavendum interim, ne juxtà superius allata, temerè referamus in numerum hoc morbo laborantium, generosos hosce viros, qui propter summam quam adhibent in implendo munere mentis contentionem, rectaque proposita, quæ seu opum, seu virium, seu authoritatis defectu non licet exequi, gravem, tristem, & severum vultum præferunt, secessum quærunt; profundè meditantur; ideoque quosdam cerebri concussus, quasdam vertigines, & uti vulgò loquuntur vapores persentiunt, quæ quidem propter ignoratas morbi causas, corpori potius adscribunt quam animo, ideoque nostram opem implorant & anxiè requirunt.

Nec etenim cuiquam mirum videri debet, religiosos, pios, & æquitatis amantes animos aliquatenus conturbari, dùm immensum qui requiritur ad munus impositum cum laude suscipiendum, perficiendumq; laborem circumspiciunt, dùm tuendæ legum & numinis majestati adversus iniquitates mortalium invigi-

lant, dùm iter arduum quod ducit ad beatam immortalitatem, presso calcare pede nituntur, dùm denique tot acta nefaria quorum veluti diluvio facies orbis terrarum impunè fœdatur, attentâ mente revolvunt, & aliunde piis jus-tisque conatibus vires parum respondent? Quid mirum inquàm hæc generosa pectora, tot laborum, tot scelerum, simul & propriæ imbecillitatis seriâ consideratione potenter percussa, mœrere, contristari, ultrò se à reliquorum hominum commercio, vel, ut rectius dicam, contagio secludere, profundeque meditari, & idcircò mentes eorumdem infirmari, capita concuti, denique & ab iis opem nostram anxiè requiri.

Ex simili quoque causa nascuntur insignes ii mœrores, eæque profundæ meditationes, & consequenter ægritudines imaginariæ (sit dicto veniâ) quibus plurimorum ex Alumnis Æsculapii, parum exercitatis in praxi, mentes obnoxiæ sunt, dùm nempè serio perpendunt sanitatem bonum illud pretiosissimum, à maxima parte mortalium ob neglectas & frequenter adeò violatas sobrietatis & moderationis leges, infinitis penè modis labefactari, quantaque subindè cum attentione deceat hos omnes modos, & eorumdem causas non parum abstrusas investigari, ne magnum quoddam in his corrigendis committatur erratum, non possunt inquam non insigniter mœrere, non assi-

duo meditari, perindeque non animo ſimul & corpore laborare, niſi fortaſſis omnem exuerint humanitatis ſenſum, & credulitate languentum abutentes, de eorumdem corio ludere non erubeſcant.

De his & ſimilibus melancholicis hîc diſſerere minimè convenit, cùm enim eorum ægritudines ex ſummo recti bonique deſiderio ſubnaſcantur, eæque profundæ meditationes ex quibus mentis infirmitates ſoboleſcunt, vel ad ſalutem æternam conſequendam, vel ad invenienda media quibus cæterorum errores corrigi poſſint, dirigantur, juſtas adeò cauſas ægritudinum arguere nefas eſſet, nec aliud quidquam hoc in ſtatu viris prælaudatis conſulendum cenſemus, quam ut labores aſſuetos, & ſtudia meditationis tantiſper intermittant, donec eorum animi nativum robur reſumpſerint.

Ergò de prioribus tantùm, ſuprà delineatis ægritudinis imaginariæ ſpeciebus, dicere conſilium eſt, utpote quæ à falſis quibuſdam præjudiciis, depravatiſque vivendi rationibus ortæ, ſanationem expoſtulant, hæc autem ut juxtà leges artis præſcribatur, exaratarum mentis læſionum cauſas proximas & remotas, accuratè decet inquiri, probèque dignoſci.

CAPUT TERTIUM.

De causis proximis & remotis Ægritudinis imaginariæ.

PRæprimis igitur paucis advertendum, Ægrotantes imaginarios, eâ quam descripsimus mentis læsione numquam ferè corripi, nisi quidam molestiæ, seu doloris, aut anxietatis, sensus, vel levis quidam capitis, rarius aliarum partium, succussus, aut affectus præcesserint, & tum, si propter pravam fibrarum quarumdam cerebri dispositionem, nempè tensionem & elasticitatem solito majores, subindeque motum earumdem vegetiorem, animus potenter commotus, malum quod suapte natura levissimum est, grave periculosumque judicet, illicò contristatur, terretur, & in profundam circà illud objectum meditationem delabitur, hanc autem meditationem tristem & meticulosam, brevi temporis spatio, molesta fibrarum cerebri concussio, eaque, priori potentior & diuturnior subsequitur, cujus ratione fit ut anima vehementius adhuc percellatur, proindeque propter ignoratam veram & genuinam harum concussionum causam, attentius adhuc, tristius, & timidius meditari pergat; unde novi rursus capitis succussus, &

consequenter novæ molestiæ, & anxietates multò majores prioribus sobolescunt, hinc non iterati tantùm, sed & in immensum penè multiplicati, auctique labores animi, qui potentissimis assiduisque commotionibus ansam præbent, donec tandem mens in tenebricoso tristissimoque morborum & mortis meditationis abysso se totam immergat, ex quo nullis utcumque vividis aliorum objectorum impressionibus aut illiciis, retrahi se patitur, ità ut ab eodem, nisi summum sanæ rationis lumen affulgeat, seu nisi veram succussuum causam agnoverit, nequeat revocari, ideò verò parum aut nullatenus ab aliis objectis commovetur, & rectæ intelligentiæ viribus orbatur, quod assiduæ profundæque meditationis de eodem objecto robore, in iisdem semper cerebri angulis fluidum spirituosum veluti captivum detineatur, & eadem idcircò cerebri stamina jam prætermodum tensa magis adhuc & assiduo tendantur, simul & viæ tendentes ad hæc stamina referentur, & amplientur, unde sequitur uberiorem multo spirituum penum per hæc itinera traducendum, & minorem ex adverso cæteris fibris suggerendum; sicque patet evidenter cur priores fibræ morborum idæis representandis destinatæ, validius & assiduo commoveantur vibrenturque, dum interim ceteræ, quæ sanis judiciis efformandis inserviunt, immotæ se-

re permanent, unde nihil mirum mentem ab enata circa morbum & mortem contentione distrahi non posse, neque veram succussuum originem dignoscere.

Denique si liquidum spirituosum in interioribus cerebri, meditationis assiduæ viribus diutius detineatur, necessario sequitur salutarem ejusdem fluxum in reliquas partes præpediendum, unde fit ut coctiones, digestiones, circuitus, secretiones, & excretiones humorum, verbo motus omnes tum naturales, tum spontanei, notabiliter minuantur, aut depraventur, hinc insignes eæque prægressis adhuc multo majores anxietates animum de eo quem sibi fingit perverso corporis statu jam sollicitum invadunt, & consequenter malorum & mortis ideæ roborantur & multiplicantur, imo & veræ corporis ægritudines subnascuntur; sicque rursum fit evidens, qua ratione ex unica geminataq; mentis contentione, non tantum imaginarii morbi, sed & affectus hyppocondriaci seu morborum iliades progerminent.

Verùm hæc, ut evidentiora fiant, & altius studiosorum animis infigantur, juxta receptam in hac schola methodum accuratius exponi desiderant.

Et idcirco statim notandum est, ex unanimi phisicomedicorum consensu, melancholicos non aliam ob causam, circa singularia

quædam objecta delirare, quam ex eo quod, horum objectorum ideæ, eorum mentibus semper obversentur, unde fit ut anima de his diu noctuque cogitet, & hæc idcirco licet absentia, velut præsentia judicet, ex quo facilè datur inferendum, mentem ægrotantis imaginarii levia fugaciaque mala, velut gravissima & lethalia ideo respicere, & summopere formidare, quod morborum & mortis ideæ frequenter adeò ipsi offerantur, ut de his assiduo meditari cogatur, perindeque nil mirum, lethum & infirmitates, remota licet & absentia, veluti præsentia vel imminentia reputare.

Dum autem, easdem morborum & mortis idæas, animo semper esse præsentes, & idcirco de his ægrotantes imaginarios delirare contendimus, illud propositum, non ita strictè accipiendum est, ut credatur, nullas alias idæas præter memoratas, in eorum mentibus absque ulla intermissione excitari, siquidem experientiâ constat, id genus infirmos, sicut & cæteros melancholicos, interim occasione datâ, de aliis longeque diversis ab objecto delirii rebus, sententiam suam, in colloquiis tum privatis, tum publicis, juxta rationis & prudentiæ leges dicere, imò & de his quæ in controversiam veniunt, accuratius, subtilius, & solidius cæteris disserere, verùm hæc multo rarius eveniunt, quam in his qui con-

tentione melancholicâ non laborant, ita ut multo frequentius adhuc contingat, ægrotantes imaginarios, summam in iis quæ non pertinent ad objectum delirii, seu in colloquendo, vel in rebus agendis, ineptitudinem prodere, præsertim ubi sibimetipsis, ut ita dicam, relinquuntur, stupidos velut & attonitos, verbaque & ratiocinia sibi parum cohærentia proferentes, non infrequenter deprehendes, nec nisi commoti, & acriter stimulati, quid de rebus præsentibus sentiant, aut in negotiis occurrentibus sit agendum, possunt efferre; ex quibus venit inferendum, eorumdem animos circa objectum delirii sic occupari, ut rarò prorsus attendant ad alia. Quod autem de quibusdam interdum acutius cæteris edisserant, illud minime mirum videbitur considerantibus, mentes melancholicorum ob singularem cerebri dispositionem ad profunde meditandum esse comparatas; cum autem nihil ad penetrandum altius in abdita naturæ, seu ad rerum causas & effectus intimius detegenda, potentius sit & aptius meditatione, & interim melancholici contentionis robore circa unum defatigato, de aliis meditari vel inviti cogantur, nil mirum acutius & perfectius, reliquis mortalibus, de multis longeque diversis ab objecto delirii ratiocinari.

Sed ut redeamus unde digressi sumus, ni-

mirum ad proximam & essentialem ægritudinis imaginariæ causam, nullam aliam assignari posse planum est, præter assiduitatem repræsentationis idæarum morborum & mortis, cujus ratione fit ut morbus licet absens aut levis, veluti præsens, gravis, & lethalis judicetur.

Sed id genus ideæ nequeunt assiduo repræsentari, nisi fibræ cerebri iis excitandis destinatæ, jugiter & potenter concutiantur, ergo causa proxima hujus assiduæ represensentationis idæarum, jugis erit & vehemens harum fibrarum concussio, quæ quidem à prava earumdem dispositione deduci debet; Etsi namque tum à sanguine, tum à spiritibus impetuosius motis, aut replentibus loculamenta fibrarum, & cellulas substantiæ callosæ, concussionum causæ repeti possint, nihilominus ab hujusmodi causis fugax, non autem contumax affectus induceretur, nisi vitium in parte solida jam sit radicatum, accedit insuper quod à liquidis memoratis fibræ cerebri nequeant assiduo concuti, quin earumdem tonus depravetur, denique licet sanguis & spiritus naturaliter se habeant, fibræ jugiter & potenter possunt, imo debent concuti, si perverse disponantur, perindeque pravam earumdem fibrarum dispositionem in affectu confirmato semper arguendam arbitramur, quam aliundè in nimia tensione & elasticitate, seu harum ad suscipiendos & exercen-

dos motus naturalibus majores, & diuturniores aptitudine, consistere censemus, illudque cum ab omnibus (sanioribus saltem phisico-medicis,) veluti certum admittatur, ulteriori probatione minime videtur indigere; sed hujus vitiosi fibrarum habitus, causæ manifestæ sedulò deberet indagari, tantoque diligentius & attentius, quod ad has causas corrigendas & expugnandas, omnis cura, tanquam ad præcipuum seu unicum scopum sit dirigenda.

Ut autem hæc causarum series ordine decenti proponatur, statim advertendum est, fibrarum tensionem & elasticitatem, vel ab ovo, vel ab utero, vel à primo nutrimento, vel ab educatione, vel à singularibus quibusdam vivendi rationibus induci & foveri.

Ab ovo, vel ab utero, tenerrimis germinum & embryonum staminibus cerebrum texentibus, tensio memorata tribuitur, dum vel à sanguine lacteque maternis, vel à semine paterno, spiritus quidam adeo vividi & elastici suggeruntur, ut stamina prædicta jugiter & potenter tendi concutique oporteat; idem esto judicium de primo nutrimento, si calidum sit, ardens, spirituosum, & exuberans, maxime vero si præbeatur à nutrice cujus indoles tristis sit, morosa, & ad meditandum prona, tum sane cereum, seu flexile cerebrum infantuli, vehementius tendi,

ſubindeque mens triſtius & moleſtius, vel ad leves externorum aut internorum appulſus debet commoveri.

Verum tamen illud tenſionis & elaſticitatis vitium, utut à natura novercali cerebro datum, educationis debitæ curâ poſſet adhucdum emendari, ſi nempe quælibet ad laxandos ſimul & roborandos animos ſunt idonea, vicibus alternis, juxta rationis & prudentiæ leges adhibeantur.

Sed ex adverſo, ſi ii qui tuendæ regendæque pueritiæ præſunt, prout fert multorum prava conſuetudo, præſertim cuſtodum ſequioris ſexûs, corpora puerorum adeo molliter & delicatè tractent, ut eorum animi vel ad leviora morborum tentamina contremiſcere ſueverint, ſi eoſdem paſcant alimentis acrioribus, ſaccharatis, cibis ſucculentis, crudioribus, vinumque & alia liquida ſpirituoſa propinent, verbo id nutrimenti genus concedant, quod palato quidem gratum, ſed ad ſanguinem accedendum, ſpiritus commovendos, & ad ſtimulanda ſolida idoneum, dum interim teneras mentes, triſtium eventuum, ſeu caſuum infelicium fabellis anilibus, funeſtiſque malorum & mortis narrationibus implent, ſi parentes & præceptores graves moroſique, violentis agendi rationibus, prædiſpoſitas ad tenſionem fibras, circa unum objectum, abſque ulla remiſſione tenſas mo-

tasque detineant, severoque supercilio ludos innocentes,&moderatas recreationes coerceant; ab his inquam & similibus causis, prætermodum tenduntur, & redduntur elastica cerebri stamina, sic ut animus ab objectorum impressionibus se potentius & molestius affici persentiat, perindeque nil nisi morbos & interitum meditetur.

Ab iisdem quoque fontibus manant, hæ validæ fibrarum nervearum tensiones & vibrationes, quæ tot immoderatis cupiditatibus, quibus juvenum animi sunt obnoxii, ansam præbent, & quas hæc eadem ætas rationis inops & judicii, propter ignoratas veras & genuinas stimulorum causas, in nascentes aut confirmatas, easque graves ægritudines, aut in tentationes à maligno quodam spiritu suggestas refundit, proindeque in tristes & assiduas meditationes, & in anxias de valetudinis statu curas delabitur, utpote quarum ratione potentius adhuc stamina nervea tenduntur & succutiuntur, sicque quolibet instanti renovantur funestæ malorum & mortis imagines, in secuturam ætatem obstinate mansuræ.

Raró tamen evenit, quod puerilis ætas huic speciei malancholiæ sit obnoxia, quoniam nempe fibræ cerebri propter humidum luxurians sunt summe ductiles, flexiles, & obsequiosæ, ideoque ab objectis externis nonnisi re-

miſſe vibrentur, adde quod pueris innoxie laſcivire, & incurioſos impetus effundere, vel à rigidioribus cenſoribus interim permittatur, ſicque mentes eorumdem avertantur ab aſſidua periculoſaque contentione, accedit quod à quibuſlibet objectis, utpote novis necdum cognitis, leviter & ſucceſſivè percellantur, ita ut parum attendant ad ſingula, ſed ab uno in aliud deſultorias, ut ita dicam, cogitationes traducant, ſicque raró prorſus morbis imaginariis afficiantur.

Ab hac lege tamen excipiendi ſunt animi puerorum, in urbibus obſeſſis peſtilentiâ ſeu inter anguſtias ingentis & immedicabilis cujuſdam calamitatis verſantium, cum enim in eo miſero rerum ſtatu, mœroris, terroris, & mortis ſpectacula, voceſque lugubres, eorum oculis, auribus & animis abſque ulla intermiſſione offerantur, iidemque à parentibus perturbatis & deſperatis, immoti in una eademque ſede deſerantur, & conſequenter teneræ mentes ſe regere prorſus incapaces, circa unum objectum illudque triſtiſſimum, & luctuoſiſſimum, fixæ ſemper perſtare cogantur? Quid inquam mirum, in his deplorandis rerum circumſtantiis, miſellulos ſibi derelictos, pavidos, mæſtos, & abſque ulla intermiſſione, tremebundos, melancholiâ lethali, ſeu, quod idem eſt, peſte corripi.

Ubi verò pueri in adoleſcentiam, primam-

que juventutem producuntur, fibræ cerebri majorem, ratione incrementi, elaterem, majuſque robur adiſpicuntur, & idcirco validius ab objectis externis, aut à fluidis intus appellentibus commoventur, perindeque ſi cauſæ manifeſtæ jam memoratæ præceſſerint aut ſupervenerint, multo majus quam in pueritia melancholiæ jam deſcriptæ periculum imminet, ita ut ſi ii qui informandis adoleſcentium animis præſunt, ipſimet moroſi ſint, triſtes & melancholici, ſic ut de morbis & morte ſæpius meditentur, loquantur, eademque ſummopere reformident, ejuſdem haud dubie indolis ſpiritum diſcipulorum mentibus afflabunt, vel ex adverſo ſi huic eidem juventuti nimium laſciſvire ſolidoſque dies per inſanam commeſſationum dulcedinem trahere, bacco ſimul & veneri aliiſque cupiditatibus ſine modo litare permittant, vix fieri poteſt, quin fibræ cerebri potenter & aſſiduo vibrentur, ſubindeque moleſtæ ſenſationes exurgant, & tum ſi morborum & mortis imagines aſſiduo recurrant, ut ſæpius evenit, propter depravatam mortalium vivendi rationem & conſequenter ægritudinum & funerum frequentiam, potentius adhuc tenduntur & vehementius ſuccutiuntur prædicta ſtamina, hinc inſignes anxietates & moleſtiæ animos invadunt, quæ cum judicii nondum maturi viribus nequeant temperari, juventus

assiduo stimulata, ad malesanos impetus, seu ad eligendum pravum quoddam vitæ genus, quorum ope malorum impendentium idæas avertat, adigitur, vel se totam tristi profundæque meditationi tradit, ex qua falsæ morborum opiniones, subindeque lethi metus ingens sobolescunt.

Sed iterum raro contingit, adolescentes morbis imaginariis laborare, quod hac in ætate fibræ cerebri licet fortius quam in pueritia tensæ vibratæque nilhominus crescentes, adhucdum flexiles sint & obsequiosæ, perindeque cum vehementia ad molestam sensationem excitandam desiderata, constanter non concutiantur & resiliant. Adde quod adolescentes variis corporis exercitiis dediti, sensuque vegetiori ad voluptates stimulati, per inconsultæ libidinis æstus rapiantur, infinitâque motuum varietate distrahantur, denique eorum animi lætarum rerum speciebus sic implentur, ut in eodem statu diu permanere nequeant, nullumque vel saltem exiguum temporis spatium, severiori prudentiæ, seu tristibus & molestis meditationibus concedant.

At ubi juventutem stata & viriiis ætas excepit, in qua fibræ cerebri perfectam incrementi roborisque metam attigere, perindeque validiorem multo exercent elaterem, tum inquam ab earumdem vibrationibus sensus multo quam antea molestior exurgit, qui velut

ægritudinis imaginariæ (cui confiftentis ætatis viri frequentiffime funt obnoxii) caufa genuina debet confiderari, hujus etenim ratione vehementer animus percellitur, & ad ferio profundeque meditandum adigitur, ita ut in hoc anxietatis ftatu, & cogitandi labore, fi mens maturi judicii feu recti ratiocinii robore deftituta, nec propriis experimentis, nec fapientum & oculatorum virorum documentis edocta, motus hofce licet moleftos, attamen naturæ legibus effe confentaneos non noverit, eofdemque non veluti tenfionis fibrarum & meditationis effectus, fed tanquam certas & indubitatas ægritudinis internæ metuendæque notas refpiciat, iterum atque iterum in affiduam & profundam meditationem delabetur, cujus ratione, cum fpiritus in interioribus cerebri retineantur, novi iique, prioribus, vehementiores & affidui fibrarum fuccuffus, & confequenter moleftiæ, prægreffis multo majores excitantur, unde fit ut morborum & interitus formidandi ideæ confirmentur & roborentur, ficque quolibet inftanti validæ commotiones & meditationes renoventur, donec tandem animus fe totum ægritudinibus circumfeptum obfeffumque, & idcirco corpus jam prope periturum judicet.

Adde quod hujus ætatis viri ob anteactarum rerum experimenta, prægreffafque meditationes in judicando fe falli minime poffe

arbitrentur, ideoque ab opinionibus præconceptis dimoveri ſe nequaquam patiantur, imo turpe & veluti dedecoroſum putent oculatorum judiciis aſſentiri, hanc autem aſſenſûs difficultatem ex rigiditate fibrarum cerebri deducendam exiſtimamus, cum propter flexilitatis defectum horum animi novas impreſſiones ſuſcipere nequeant, & jam ſuſceptas conſtantius debeant retinere.

Hinc itaque fit, ut qui conſiſtentis ætatis viri morbis imaginariis divexantur, raro prorſus liberentur ſeu ſanentur, ſed ad ultimum uſque ſenium morbus ut plurimum producitur & ingraveſcit, quoniam nempe cerebri ſtamina jam tenſa rigidaque majorem adhuc tenſionis & rigiditatis gradum adipiſcuntur, accedit inſuper quod ſenes ob virium imbecillitatem, ſeu muſculorum robur ſenſim deficiens, eas, quas ſibi fingunt ægritudines impenſius multo metuant, eo nempe vigore deſtituti qui mentis fortitudinem ſeu ſecuritatem inſpirat, mitto denique quod ætate provecti, jam inchoatum in prægreſſis vitæ genus, conſtantius colant, ludos, recreationes, variaque mentis oblectamenta, quibus animus avertitur à contentione melancholica ſæpe refugiant, aut iiſdem præ virium defectu nequeant indulgere, perindeque repetitis diuque protractis de corpore labante, & de morte imminente meditationibus, nimioque

pavore, mentis elanguentis robur residuum omnimode corrumpant, ita ut tandem in apertam amentiam & maniacum affectum incidant.

Quæ tamen de iis solummodo senibus intelligenda, quorum mentes in ætate consistenti, jam ægritudinis imaginariæ opinione, & interitûs propinqui formidine, fuerunt perculsæ, secus autem si lætum, pacatum, & ab omni metu liberum ævum ante senectam duxerint, tum etenim eo, quod delineavimus melancholiæ genere, raro corripiuntur, cum ob incapaces novæ flexilitatis fibras, eamdem vitæ rationem ad ultimum usque vitæ spiritum constanter observent.

Sicque tandem diversos habitus ægritudinis imaginariæ, ejusdemque diversas in variis ætatibus causas, satis accurate, quantum patiuntur harum dissertationum limites, depinximus, & assignavimus, jam autem ex præfatis facile datur inferendum quod omnes ii qui meditationis studio dediti sunt, instar litteratorum & religiosorum virorum, qui rerum naturalium & præternaturalium essentias, causas, & effectus evolvere, arcana naturæ scrutari, & præsertim quælibet mentis humanæ captum superant, contentionis iteratæ viribus assequi nituntur, ut & ii qui monumentis authorum legendis & perlegendis sic insudant, ut corporis exercitium negligant,

gligant, omnes inquam ii facile, propter rationes ſuperius adductas, in ægritudines imaginarias poſſunt incidere, niſi tantæ ſint firmitudinis & conſtantiæ, ut angores & infirmitates inde ſubnaſcentes deſpicere norint, cum enim in hiſce mentis laboribus fluidum ſpirituoſum aſſiduo retineatur in interioribus cerebri clauſtris, ſimul & ob exercitii defectum, ſalutaris ejuſdem fluxus ad cæteras corporis partes cohibeatur, ſequitur neceſſario fibras cerebri tendi jugiter & concuti debere, alia vero quælibet organa feriari, motumque fluidorum in vaſis contentorum langueſcere, maxime verò dum memorati mentis labores juxta conſuetudinem immoto corpore peraguntur, quò fit ut non modo motus naturales ſed & ſpontanei, ad humorum circuitus fovendos & ſtimulandos adeò neceſſarii, ſummoperè minuantur, & ſufflaminentur; dùm ex adverſo cerebrum à ſpiritu ſemper præſente & exùberante continuò tenditur & vehementer commovetur; hinc igitur fibrarum ejuſdem potentes & aſſidui ſuccuſſus, hinc moleſtæ diſtenſiones reliquarum partium, in quibus ſpirituum & exercitii defectu ſanguis hæret; hinc denique inſignes anxietates, ſubindeque triſtes, meticuloſæ, & profundæ meditationes, ex quibus ægritudines imaginariæ, & mortis formidines debent ſuboriri.

Et inde rursum intelligitur, cur ii qui corporis exercitiis vacant, hoc morbi genere rarissimè corripiantur, cùm enim in his sanguis & spiritus ad musculos motibus voluntariis destinatos, & ad organa sensationum exteriora jugiter advocentur, evenit inde quod ab horum fluidorum assidua & importuna præsentia, & consequenter à validis molestisque succussibus interiora cerebri stamina liberentur, adde quod à perennibus & alternis musculorum contractionibus, sic urgeantur fluida in vasis contenta, ut indigestæ particularum liquidi moleculæ, probè digerantur & dividantur, motusque progressivus humorum constanter foveatur, proindeque nullibi locorum hæreant immoti, & idcircò nec cerebri, nec aliarum partium stamina motricia possunt vehementius, aut saltem diutius concuti, nisi forcassis exercitium ultrà debitos moderationis limites intendatur & producatur, tum etenim violentis & sæpius repetitis fibrarum motricium ictibus, earumdem elateres adeò debilitantur, ut humoribus appellentibus propellendis nequeant sufficere, ità ut ex eorum mora lassitudines, anxietates, dolores, verbo molestæ sensationes subnascantur, quæ modo jam exposito morbis imaginariis ansam præbere possunt.

Sed ob causam evidentem huic jam adductam prorsus adversam, accidit ut imbelle mu-

lierum genus, leviſſimas infirmitates velut graviſſimas metuendaſque conſideret, ideoque non infrequenter ægrotet imaginariè, ſummam nimirum intelligimus deſidiam aut inertiam, in cujus ſinu pars major earum, quæ labore corporis ad panem lucrandum non indigent, molliter ævum tranſigit, cui nimirum indulgent, ut corporis habitus impinguetur, animus tranquilletur, alanturque cupidines, hujus autem inertiæ ratione fit ut ſanguis in minoribus vaſis lentius multò progrediatur, ſimul & ſpirituum fluxus ad partes non determinetur, ex ſanguine hærente, ideoque diſcendente & comprimente, ex ſpirituum fluxu ſuſpenſo, laſſitudines, anxietates, & inſimul moleſtæ validæ fibrarum cerebri vibrationes verbo ægritudines imaginariæ, ſicut & cupiditates immoderatæ, iique repentini & moroſi mentis impetus, quibus ſexus muliebris adeo frequenter abripi ſe patitur, ſunt deducenda. Ad hæc accedit guloſitas huic ſexui maxime familiaris, ſeu appetitus effrænis acrium, ſpirituoſorum, & abſurdorum quæ tanquam vitæ deſidioſæ partus debent conſiderari, & quorum iterum ratione, fit ut impleantur, ſtimulentur, & graventur ſenſationum organa, hinc rurſus anxietates, dolores, & moroſitates, perindeque violentæ tenſiones fibrarum, & idcirco triſtes & profundæ meditationes, morbis imaginariis, & mortis for-

midini originem daturæ.

Quæ quidem omnia, si juxta sanioris doctrinæ, maturique judicii leges expendantur, nostro quidem judicio, sat superque sufficient, ut ægritudinis imaginariæ causarum proximarum & remotarum perspicuæ notiones habeantur, simul & precipuorum symptomatum huic morbo magis familiarium rationes erui possint, uti tristitiæ, terroris, anxietatis vigiliarum, interim quoque doloris, motus spasmodici, aliorumque pene infinitorum, quæ ex alta persuasione morbi gravissimi præsentis, & mortis instantis formidine, subindeque indesinenti, tristi, meticulosa, profundaque meditatione, unde fibrarum nervearum assiduæ validæque & inordinatæ vibrationes subsequuntur, ex his inquam & similibus præfata symptomata, aliaque quæ juxta diversitatem temperierum, variosque morbi gradus, nunc plura, modo vero pauciora, remissiora, vel vehementiora conspiciuntur, haud difficile deduci possunt, quorum idcirco fusiori explicationi supersedemus.

Verum inter cætera singularem attentionem meretur, illud ab ægrotantibus imaginariis tantopere formidatum phenomenon, quod vaporum titulo communiter circumfertur, quoniam velut ab halitu, seu à fumo quodam ab infima regione sursum elevato, & vaporis instar evanescente produci vide-

tur. Hoc igitur nomine vulgo designantur subitanei quidam, seu invadentes ex improviso capitis succussus aut stupores, & interdum vertigines, modo cum rubore faciei, nunc vero cum ejusdem pallore, & non raro sensuum tum externorum, tum internorum privatione, aut saltem non mediocri perturbatione vel imminutione, sic ut hujusmodi vaporibus correpti, tanquam à fumo quodam ex stygia palude prodeunte afflati, aut velut conspecta gorgone reddantur attoniti.

Illud inquam phenomenon, tanto diligentius & accuratius explorari convenit, quod ægritudines imaginariæ ab eo non infrequenter originem ducant, aut impense foveantur, & si namque sit affectus fugacissimus, seu eodem pene momento quo invadit dissipetur, nihilominus tantum in animis melancholicorum metum excitat, seu eorumdem intellectum tantopere turbat, ut ultimum exitium ab eo sibi portendi reputent, & statim in profundam perniciosamque meditationem delabantur, simul & consuetum vitæ genus omnimode deserant, ut omnes curas ad corporis valetudinem tuendam convertant, perindeque sine mora recurrunt ad Medicos eorum auxilium imploraturi, solita corporis & mentis exercitia negligunt, pulsum, urinas, excrementa, vires, vultus colorem, & universi corporis habitûs statum, instanti quolibet

explorant, nunc longâ se macerant inediâ, modo cibis tum solidis tum liquidis ad nauseam usque stomachum voraciter implent, denique solitudinem quærunt, ut tanto liberius sortem suam lugere, & profundæ meditationi queant indulgere, qua quidem insolita vivendi ratione, motus omnes fluidorum sic depravantur, ut contumaces admodum obstructiones generentur morbo hyppocondriaco natalitia præbituræ; sicque miseri dum leves & fugaces halitus præter omnem rationem timent, in affectus graves & pertinaces, nullis remediis, nequidem helleboro sanabiles incidunt.

Illud itaque symptomatis genus, propter absurda de eo ægrorum judicia adeo perniciosum, non à vaporibus seu fumis ab ima regione & præsertim à liene sursum elevatis exoritur, uti veteres insulse prorsus existimabant, cum ne minimum quidem ab imis ad superiora pateat spiraculum, quo vapores ejusmodi sursum evehi queant, sed non aliam ob causam caput subito succutitur, aut stupet, vel rotari & nutare videtur, quàm ex eo quod sanguinis circuitus, & spirituum fluxus, in quibusdam cerebri vasis derepente intercipiantur, idque propter compressionem quamdam iisdem vasis, subito pariter inductam, seu quoniam majori copia & impetu quam par sit, sanguis ad cerebrum impellitur, ita ut ca-

dem quantitate qua appellit nequeat reſorberi, ſicque dum in vaſis continentibus hæret eademque diſtendit, ea quæ ſunt circumjecta, ſeu ſanguinea, ſeu limphatica, ſeu ſecretoria comprimit, ſeu quod ſpiritus à contentione quadam vehementi, aut ab immoderato animi pathemate retenti, fibras cerebri ſolito potentius vibrent & concutiant, unde ſequitur fluidorum ad eaſdem fibras appellentium motum conturbari, ſicque eorumdem æquilibrium tolli, ex quibus aut ſimilibus cauſæ ſeu rationes ſuccuſſuum, ſtuporis, & nutationis facile eruuntur. Dum etenim ſanguis à contractionibus cordis & arteriarum, ad vaſa cerebri continenter pulſus, in canaliculis preſſis aut vibratis, iter obſtructum reperit, vim ſolito majorem, ſeu niſum quemdam moliri cogitur, ut ſibi viam paret liberiorem, qui quidem niſus exerceri nequit, quin certæ quædam cerebri partes, magis adhuc comprimantur & ſuccutiantur, perindeque ſtuporis & commotionis inſolitæ ſenſus inducatur, quoniam vero à ſanguine continuo pulſo, objectæ reſiſtentiæ utpote leves brevi ſuperantur, ſicque naturalis liquidi circuitus reſtituitur, illico preſſiones, niſus, & vibrationes deſinunt, perindeque ſuccuſſus, ſtupores verbo vapores intermittunt & ſtatim evaneſcunt, ſed cum ob ſtuporem, concuſſionem, & ſenſuum eclypſim, malorum me-

tuendorum & mortis ideæ excitentur, animus de corporis ſtatu ſollicitus, ad triſte profundeque meditandum adigitur, ex attentione, metu, & triſtitia, fit ut interna cerebri ſtamina potenter & aſſiduo percellantur, unde rurſum angores, vapores, & moleſtæ ſenſationes, quæ à perculſo, perturbato, ſeu infirmato judicio, non ad contentionem & formidinem, ſed ad eamdem cauſam à qua primi vapores exorti ſunt, referuntur, ita ut territus & rationis impos æger, vitium quoddam inſigne corpori & præſertim capiti inhærere, & jam alte, propter repetitos ſuccuſſus, radicatum arbitretur, ſicque morborum & funeſtorum eventuum ideæ quolibet inſtanti renovantur & roborantur, donec tandem continuata triſtium & formidandarum cogitationum ſerie, mens in opinione præconcepta morbi gravis & exitialis penitus confirmetur.

Sed in recenſendis & examinandis pravis effectis hujus ſymptomatis aut cauſæ morbi imaginarii, cui vaporum nomen vulgo tribuitur, præter fas eſſet oblviviſci illius affectus cui fatale vel ut apertius loquar lethale peſtis vocabulum fuit impoſitum, ut pote qui non minus cæteris morbis ſupra deſcriptis, ſuam vaporibus teterrimis, ſeu ſtupendis cerebri ſuccuſſibus, verbo funeſtæ mentis læſioni debet originem, & idcirco inter ægri-

tudines imaginarias, jure referendus, à quibus alia nulla ratione discrepat, quam quod vapores seu succussus ab idæis pestis excitati, sint assidui, potentissimi, proindeque summam & indesinentem animi perturbationem, & ideo promptam certamque perniciem ut plurimum invehant.

Quod autem à vaporibus, seu à succussibus cerebri, & consequenter à læsa turbataque mente pestis oriatur, evincitur in primis ipsamet eorum qui in civitate peste obsessa versantur, & eadem corripiuntur confessione, hi namque, tum antequam morbus invaderet, cerebrum frequenter & vehementer concussum fuisse, tum in hujus decursu potentius adhuc & assiduo concuti, & veluti vaporibus impleri conquæruntur, sed & hæc summa capitis & mentis perturbatio non minus evidenter dignoscitur ex eorumdem oculis & vultu, quemadmodum & ex immutatis agendi, loquendi, cogitandique rationibus, omnes etenim urbis correptæ pestilentia cives, si paucos exceperis, faciem habent pallore deformem & veluti larvatam, sed præsertim oculos jubare, seu vigore suo naturali destitutos, mæstos, consternatos, interdum scintillantes, nunc extra limites orbitarum veluti furibunde productos, modo in earumdem cavo funeste reconditos, vox autem vel nulla, vel lugubris emittitur, ita ut aut

horrendum ubique servetur silentium, vel sonos ubique tremulos, fractos, querulos, & flebiles exaudias, nullus sermo nisi de peste, seu de eorum numero qui ejus sævitie corripiuntur & extinguntur, vel de parentibus, conjugibus, liberis & servis se mutuo, absque ullo charitatis & misericordiæ respectu deserentibus, aut de iis qui fame pereunt, vel qui facti phrenitici se ex alto in subjectum solum, vel in aquas se dant præcipites; cunctos aliunde ejusdem urbis cives, vel demissis capitibus, immota rigidaque cervice, narium & faucium spiraminibus obturatis videas incedere, nunc ebriorum instar nutare, modo velut æstro quodam percitos, omnes vicos, plateas omnes, absque consilio percurrere. Quid plura, tanquam omnis ex hominum divumque parte, spes foret præcisa, perturbationis, terroris & desperationis signa, in omnium frontibus, oculis, & animis impressa manifeste cernuntur.

Ex hoc itaque calamitoso mentis statu, qui summam judicii perturbationem, & ingentem mortis horrendæ timorem arguit, fit & indicatur, quod succussus cerebri vaporum nomine designati, potentissimi sint, & fere numquam intermittant, idque quoniam tremendæ pestis ideæ semper sunt præsentes, & nullis aliis objectis, nec consequenter idæis anima distrahatur, ex his autem moles-

tiſſimis & continuis ſuccuſſibus, terror ingens & aſſiduus manat, unde neceſſario ſequitur motum ſanguinis & ſpirituum, ſicut & aliorum humorum inhibendum, idque derepente propter ſuccuſſuum vehementiam, frequentiam, & continuitatem, hinc intelligitur cur hic morbus licet imaginarius, certam tamen & promptam inferat pernitiem, ad diſcrimen aliarum ægritudinum quæ pendent ab imaginatione læſa, in quibus concuſſiones fibrarum cerebri rariores ſunt & remiſſiores, quoniam objectum à quo morbus imaginarius communis excitatur, nec adeo vividum, nec ita potens & tremendum, eo, à quo peſtis inducitur, adde quod ægrotantes imaginarii de quibus in hac diſſertatione ſermo inſtituitur, ab objectis contentionis, aliorum objectorum diverſitate frequenter avertantur, unde nil mirum quod in his nullum notabile fixumque ſicut in peſte vitium in humoribus producatur, quamdiu ſaltem læſio mentis certos intra limites ſubſiſtit.

Atque hinc eſt, quod in enumeratione cauſarum ægritudinis imaginariæ vulgaris, de vitiis fluidorum à quibus poſſet excitari, nullam aut levem admodum mentionem faciendam cenſuerimus; Etſi namque nimia tenſio, & elaſticitas fibrarum cerebri, tum & immoderati fibarum ſuccuſſus, quoddam interim vitium in humoribus, quantitatis aut

qualitatis ratione, vel in anteceſſu, vel in progreſſu morbi, arguendum aut argui poſſe demonſtrent, illud tamen vitium ſi quod ſit, leviſſimum prorſus eſſe, ex attento ægrotantium hujus indolis examine, facile conjicitur, ſi nempe virium, pulſus, & univerſi corporis habitus, laudabiliſque functionum omnium ſtatus expendatur, haud difficile intelligetur, craſim & motum humorum à lege naturæ parum deviare, ita ut vero proximum ſit, fibras cerebri ſolummodo, & ex his nonnullas tantum, prave diſpoſitas eſſe, quæ quidem prava diſpoſitio, ſeu tenſio & elaſticitas abſque ullo ſaltem notabili fluidorum vitio fovetur & intenditur, niſi fortaſſis grave quoddam in regimine victus erratum committatûr, vel niſi fibrarum ſuccuſſus ad hunc uſque gradum provehantur, ut motus ſpirituum, & conſequenter ſanguinis & ſolidorum inſigniter pervertantur, unde mania, motus ſpaſmodici, variæque affectus hyppocondriaci ſpecies ſuboriuntur, de quibus hîc ſermonem habere minime decrevimus, licet ab imaginatione læſa ſeu à vitio cerebri, ſicut & alia permulta morborum genera frequenter pendeant, & conſtanter foveantur, ne videlicet hæc noſtra diſſertatio in immenſum produceretur, imo nec quidquam de peſte protuliſſemus, niſi temporis recens elapſi circũſtanciæ, id ipſum quadantenus exegiſſent.

Verum etiamsi concederetur, in ægritudinibus imaginariis fluidorum indolem depravari, seu uti communiter statuitur ad resinæ naturam accedere, nullam tamen ex hac suppositione lucem emergere, seu tutam quamdam ad sanationem curandi methodum indicari reputamus, cum posito quod res ita se habeat, idæa resinosi sanguinis duo vitia contraria, seu duas è directo sibi oppositas indicationes, spissitudinem nimirum & inflammabilitatem offerat corrigenda, quorum unum emendari nequit, quin aliud intendatur, dum ex adverso si causæ proximæ, seu assiduæ representationis idearum quarumdam à majori fibrarum certarum tensione & vibratione pendentis, ratio tantum habeatur, planum sit certam ad sanationem viam designari, nimirum ut oblata rerum varietate, sicque diversis excitatis idæis, mens ab objecto contentionis averti, proindeque fibræ tensæ laxari queant.

Verum antequam legitima medendi methodus proponatur, nonnulla de prognosi, juxta receptas in schola leges, dicenda sunt, quæ quidem ex attenta superiorum consideratione sine summo negotio poterit elici.

CAPUT QUARTUM

De prognosi Ægritudinis imaginariæ.

EX præfatis datur intelligendum, quod juxta varios tensionis & elasticitatis fibrarum cerebri gradus, diversa præsagia sint stabilienda, hæc autem graduum diversitas ex variis agendi, loquendi, cogitandique, modis ægrotantis imaginarii deduci debet multiplici vero & quotidiana constat experientia, illud morbi genus raro prorsus esse periculosum & lethale, nisi grave quoddam corpori vitium, consequenter ad judicii læsionem, inustum fuerit, seu nisi supra memoratum pestis, nempe falsæ de contagio præsente opinionis casum exceperimus, sed observatione! heu nimium frequenti, compertum manet ægritudines imaginarias esse summe contumaces, & fere semper immedicabiles, ita ut instar prodigii habeatur, quemquam ex hac ægrotantium classe perfecte sanari, ubi morbus est confirmatus, maxime vero si prava fibrarum cerebri dispositio, vel ab utero, vel à primo nutrimento, vel ab educatione, vel à singulari quodam vitæ genere diu servato, contracta fuerit, vel si cerebri & mentis assidui suc-

cussus, à summa quadam calamitate, vel ab ingentibus animi curis excitati fuerint, & continenter foveantur; tum inquam falsa de morbis aut imminente mortis periculo præjudicia, non tantum altissime radicantur, sed & ad eum usque gradum promoventur, ut modo jam sæpius exposito, graves corporis læsiones subsequantur, seu ægritudines imaginariæ, in maniam, in motus spasmodicos, in affectum hyppocondriacum, aliasque malorum species, nullis artibus domabiles abituræ.

Summam autem hujus affectus contumaciam, dum certos intra limites subsistit, à vitio sanguinis, seu ab inspissatis, acribus, aut resinosis humoribus, juxta vulgatam opinionem, minime deducendam arbitramur, cum hujusmodi pravæ fluidorum qualitates, absque notabili manifestaque, & constanti partium & functionum læsione, existere nequeant, sed à nimia tensione & repetita succussione quarumdam fibrarum cerebri, quæ independenter à notabilibus fluidorum depravationibus, induci possunt & foveri, repetendam censemus, hinc etenim ideæ mali gravissimi, & idcirco profundæ meditationes oriuntur, quarum ratione fit ut cætera cerebri stamina sanis judiciis excitandis destinata, ferientur, perindeque nil mirum animam de mentis læsione commonefieri non

posse, ideoque ægritudinem imaginariam contumacem, & sæpius immedicabilem esse.

Accedit insuper quod à Medicis vel inexercitatis in praxi, vel inattentis, vel rei familiaris angustia pressis, vel denique lucello nimis inhiantibus, ægrotantes imaginarii, in falso de morbo præjudicio, non parum confirmentur, dum videlicet diversa pharmacorum genera tanquā ad veram ægritudinem expugnandam præscribunt, cum ab idæis remediorum, ideæ morborum fere semper excitentur, ideoque semper præsentes reddantur, præsertim vero, si particulæ medicaminum, massam humorum notabiliter commoveant, aut partium sensibilium elateres potenter stimulent, unde vehementes fibrarum nervearum succussus subsequuntur, animum validius commoturi, prudentumque salutaribus monitis minus obsequiosum, & idcirco morbum contumaciorem effecturi.

Quod autem ægritudines imaginariæ raro sint periculosæ, minime mirum videbitur attendentibus ad præfata, nimirum in his, nullum saltem notabile vitium, fluidis aut solidis inhærere, si quædam solummodo cerebri fibræ excipiantur, quæ malorum & mortis idæis repræsentandis inserviunt, harum etenim tensio, elasticitas, & vibratio, jam toties memoratæ, nullam vel exiguam prorsus in sanguine, & spiritibus alterationem indicant,

cant, cum ab iis tantiſper hærentibus aut retentis, vel parum exuberantibus, aut paulo majori cum impetu motis pendeant, quæ quidem vitia tanti non ſunt, ut inſignem vel lethalem quamdam labem corpori inhærere demonſtrent, idque tanto minus quod fibrarum cerebri ſuccuſſus ab his excitati licet vehementes, ejuſdem ſemper non ſint roboris, nec continenter, abſque ulla remiſſione perſeverent, ſi quidem ægrotantibus imaginariis volentibus vel nolentibus, interdum alia, eaque longe diverſa ab objectis delirii, offeruntur objecta, & conſequenter ſpiritus ad alias cerebri fibras determinantur, unde fit ut tanta copia, tantoque cum impetu, ad ſtamina tenſa, & elaſtica non ferantur, proindeque conſuetus, vehemens & moleſtus eorum labor tantiſper intermittat, tum igitur mens alleviatur, tum erigitur, & ſpem quamdam ſalutis concipit, cujus ope motus præternaturales à meditatione & formidine malorum & mortis, enati, quadantenus emendantur, ſeu infringuntur, ſicque funeſti, aut periculoſi eventus, qui à triſtitia metuque ſemper urgentibus ſubnaſci poſſent, præcaventur.

CAPUT QUINTUM

De curatione Ægritudinis imaginariæ.

EX dictis ergo facile quivis intelliget, ægritudinem imaginariam, sola diversitate idæarum curari posse, si namque certum sit, & ab omnibus phisico-medicis statutum, id morbi genus, nullam aliam ob causam excitari, foveri, & intendi, quam ex eo quod eædem semper fibræ cerebri succutiantur, unde fit ut eædem assiduo menti offerantur ideæ, ex quibus omnis mali labes oritur, vel ex eo tantum, volentes vel nolentes inferre cogimur, nullam aliam ad sanationem esse viam, quam ut cætera cerebri stamina successive moveantur sicque diversæ ab assuetis ideæ excitentur, quarum ratione perniciosæ de morbis & morte meditationes, & consequenter opiniones, ex animo penitus deleantur & ejiciantur, Quæ quidem ita per se patent, ut ulteriori probatione minime videantur indigere.

Sed illud maxime curam nostram & attentionem desiderat, ut nempe certa proponatur methodus, cujus ope salutaris idæarum varietas suggeri possit, cui quidem desiderato pro virili satisfacere conabimur, post-

quam paucis demonſtraverimus, prælaudatum effectum à remediis quibuſlibet ex pharmaceutico fonte depromptis obtineri non poſſe, quin imo, ab eorumdem uſu morbum imaginarium exaſperandum, id autem evincere, nec arduum, nec operoſum, imo levis ſeu exigui prorſus laboris negotium videbitur, ſi præfata ſuperius, attenta mente revolvantur, nimirum ab idæis remediorum, morborum idæas foveri, cum de remedio cogitare non liceat, niſi uno eodemque tempore ægritudinis idæa ſubnaſcatur, ſed quandoquidẽ idæa remedii, non modo morbi, ſed & ejuſdem ſanationis idæam interdum excitat, unde fit, ut quædam ſalutis ſpes affulgeat, quæ mentem ægrotantis imaginarii ſublevare poteſt & recreare, idcirco, in eo potiſſimum difficultatis cardo vertitur, ut comprobetur, hanc ægrotantium ſpem irritam eſſe, imo & non raro ſummopere nocivam, cum à pharmacis morbus imaginarius debeat intendi, multumque roborari.

Quo circa tum ad experientiam, tum ad vulgare rationis lumen provoco, experientiam dico, cujus certitudo ſic cognita, ut ægritudines imaginariæ flagellum Medicorum vulgo audiant, qua propter cultores artis, ſummâ cum curâ, ſeu cane pejus & angue acceſſus & conſortia melancholicorum refugiunt, edocti nimirum obſervatione multi-

plici & heu nimium frequenti, quælibet artis præsidia ad eorum sanationem frustra prorsus adhiberi.

Rationes vero certæ & evidentes, eorumdem præsidiorum inutilitatem & nocumenta patefaciunt, nam imprimis nullum uti superius annotavimus, aut exiguum, illudque fugax humoribus vitium inhæret, quemadmodum ex ægrotantium habitu, robore, & ex aptitudine ad functiones omnes exercendas, sed præsertim quod nulla corporis laborantis præter querelam assiduam se prodant indicia, datur inferendum, verum dato non concesso, quod humores sint depravati, & juxta vulgatam hyppothesim, ad resinosam indolem accedant, exinde juxta prædicta, duæ eæque sibi invicem è directo oppositæ, nascuntur indicationes, quarum una suadet, illud quod crassum est & glutinosum in resina dividendum, altera vero, particulas salinas & volatiles, in sulphure crassiori resinæ copiose reconditas attemperandas, illud autem an remedii cujusdam ope præstari valeat, æquis rerum æstimatoribus judicandum relinquimus, nisi fortassis arbitremur eam particulis medicaminum, inesse falcutatem aut vim intelligentiæ, ut in vasorum orbibus intromissæ, & cum sanguine confusæ, sese ita regere & gerere valeant, ut harum unaquæque hostem suæ virtuti parem quærere & in-

venire, inventum dignoſcere, cum eo congredi, luctari viriliter, tandem & expugnare poſſint.

Sed ad ſeria, ubi namque de ſalute mortalium agitur, jocari minime convenit, ex hoc itaque jam adducto, & evidenti ratiocinio, patet ad corrigenda vitia fluidorum in ægritudinibus imaginariis ſi quæ ſint, remedia propter contrarietatem indicationum non competere, nec minus evidens eſt, pravas ſolidorum diſpoſitiones, ope pharmacorum, pari quoque de cauſa nullatenus emendari poſſe, cum etenim uti ſæpius inculcatum, hæc perverſa diſpoſitio, in nimia quarumdam tantum fibrarum cerebri tenſione & elaſticitate conſiſtat, perindeque laxantia, ſeu humectantia medicamina deſiderentur, ut tenſorum ſtaminum tonus imminuatur, debilitetur, verbo relaxetur, hic effectus (noſtro quidem judicio) nequit obtineri, quin omnes aliæ cerebri fibræ, cæteraque cuncta motricia partium ſtamina, ſimiliter reddantur infirmiora, perindeque nativum totius cerebri, & corporis univerſi robur infringatur, unde ſequitur multo majus nocumentum quam emolumentum ex uſu laxantium ſperandum, exemplo ſit laudanum in hujuſmodi caſibus præſcribi ſolitum, ſeu quibuſdam ægrotantibus imaginariis adeo familiare, cujus revera ſubſidio, mentes eorum

mire prorſus relaxantur, tenſæque prætermodum cerebri fibræ à moleſtis & formidatis ſuccuſſibus liberantur, ſed experimento multiplici compertum, ab ejus uſu, tandem ſtuporem quemdam univerſalem, affectus ſoporiferos, motus ſpaſmodicos, ventriculi, & omnium organorum digeſtioni inſervientium, ſummam debilitatem, aliaque non parum metuenda, & ſæpe funeſta malorum genera induci.

Jam vero non levem animadverſionem meretur, remedia cujuſcumque ſint energiæ, ab ægrotantibus imaginariis, ſicut & à cæteris melancholicis ſumpta, raro prorſus ſolitos effectus, & interdum inviſos producere, idque dubio procul ob diuturnas & profundas eorum meditationes, quarum ratione fit ut fluidum ſpirituoſum captivum velut in cerebro detineatur, perindeque fluxus ejuſdem ad partes inhibeatur, unde ſequitur particulas quoque medicaminum immotas & inertes in primis viis, & in vaſis permanere, quamdiu nempe vis contentionis ſubſiſtit, mox vero eadem remittente in motum agi, ſed alternis vicibus ceſſantem & redeuntem, hinc ſi particulæ medicaminum ſint ex ſalinarum genere, eæque diverſis intervallis commoveantur, irritare debent, ſtimulare, concutere, unde dolores erratici, motus, ſpaſmodici, & inſani moroſique mentis im-

petus provocantur, sin autem ex familiis sulphureorum educantur, partes in quarum conceptaculis hærent, gravari, comprimi, fluidaque prætermodum inspissari necessum est, sicque lassitudines, anxietates, obstructiones, capitis & stomachi gravedines supervenire.

Mitto denique quod à remediorum usu, tristitia, mœror, & morositas, ob eorumdem pravum & insolitum gustum non parum intendantur, & quod etiam si contigerit ægros ab hujusmodi medicaminibus levari, hæc solatia brevissimæ durationis esse consueverint, seu redeunte mentis contentione, confestim evanescant.

Neque tamen inficiabimur, in certis quibusdam casibus ægrotantibus imaginariis remedia præscribenda, ubi nempe propter summam, eamque insigni formidine comitatam animi contentionem, simul & ingluviem, vel grave quoddam in regimine victus erratum, metuenda quædam excitantur symptomata, vix etenim ullum produci potest in medium morbi genus, quod ab hujusmodi mentis læsione, tum & ab immoderato ciborum, & poculentorum usu, subnasci non valeat, quæ quidem si apparuerint, legibus rationis humanitatis & officii convenit, hæc eadem idoneis remediis expugnari vel mitigari, urgentioribus juxta scientiæ documenta semper occurrendo.

At ubi medicamina desideratum præstiterunt effectum, cavendum sedulo, propter rationum momenta superius allata, ne vel inutilia, vel nociva præscribantur, sed ex adverso, rejecto prorsus omni remediorum apparatu, Medicus eam qua pollet solertiam, & facundiam adhibere debet, ut animus à perniciosa contentione revocari, seu (quod idem est) æger à falsa ægritudinis opinione possit liberari. Aut si mentem sic in suis præjudiciis obstinatam repererit, ut nullis rationum momentis se flecti patiatur, remediaque flebiliter & enixe requirat, tum inquam ne spes ex eorum virtute concepta, vertatur in desperationem, si desiderata negentur auxilia, quædam interim præscribere licitum est, sed ex eorum genere quæ vel nullam vel facile emendabilem læsionem inferre queunt, modo tamen alumnus æsculapii, nihil eorum negligat, quorum ope fiduciam ægrotantis sibi conciliare, contumacem animum frangere, denique sanæ rationi morigerum præstare valeat.

In hoc ergo difficultatis cardo versatur, ut æger suaderi possit, morbum quo se correptum conquæritur, imaginarium esse. Dum etenim ob ægritudinum & mortis idæas semper præsentes, ultimum sibi periculum imminere firmiter arbitratur, peritorum & oculatorum, imaginationis & judicii vitium ar-

guentium, ſalutaria conſilia non modo ſpernit, ſed averſatur, exſibilat, interim quoque ſic excandeſcit, ut medicum conſulentem ad ſilendum, & ad valedicendum, miſerandamque ſortem ipſius deflendam adigat vel invitum.

Qua propter ſingularis prorſus ſolertia deſideratur, ut ægrotantes imaginarii, à falſis præjudiciis liberari, & ad rectam rationis ſemitam revocari queant, ſic ut ipſis, ut ita dicam, incogitantibus & inſcientibus, ea varietas objectorum ſit offerenda quæ ſenſationum organa diverſimode ſimul & jucunde vibrare, motuſque naturalis & voluntarii, gratam & ſumme variatam exercitationem accendere, præſertim vero partium exteriorum vires motrices excitare valeat, eo nimirum fine ut ſpirituoſum purpureumque fluentum ab interioribus capitis, ſeu à centro cerebri, ad alia ejuſdem ſtamina, ad reliquas corporis partes, & habitum externum advocari queant, perindeque rarius & remiſſius, tenſas nimium & vibratiles calloſæ ſubſtantiæ fibras imperant.

Illud igitur unicum ad curandam ægritudinem imaginariam incumbit negotium, ut ſtamina cerebri, pravis judiciis excitandis ſeu producendis inſervientia, quibus licebit artibus, immota ſeu quieta detineantur, dum interim alia quorum motus ad recte judi-

candum deſtinatus eſt, aliæque partes ſucceſſive, juxta prudentiæ leges movebuntur, quod equidem ex voto nequit ſuccedere, niſi ſpiritus à conſueto divertant itinere, & aliorſum deriventur.

Diverſa vero media, eaque efficaciſſima ad hunc ſcopum aſſequendum communiter ſuppetunt, cujuſmodi ſunt ſpectacula publica feſtivaque, muſicæ dulciſonæ concentus, amica colloquia, amenæ diurnæque deambulationes, convivia moderata, concertationes luſoriæ, longinquæ peregrinationes, equitatio venatus, aliaque ſexcenta ſatis omnibus nota, quibus, ſi uti par eſt, indulgeatur, ſanguis & ſpiritus, aliaque quælibet fluida, omnes vaſorum orbes, abſque ulla mora & anxietate pacate percurrunt, & conſequenter cerebrum à vehementibus moleſtiſque ſuccuſſibus liberatur.

Nam in primis ſpectacula publica ſi lepida ſint & feſtiva; ſummam vim obtinent ad idæas funeſtas morborum & mortis amovendas, ad mentes exhilarandas, ſeu ad novas, jucundas, mireque variatas imagines oculis & animis exhibendas, dum nempe mira ſui diverſitate ſpiritus ad organum viſus, & hinc ad commune ſenſorium, ſubindeque propter nervorum conſenſum ad multas alias partes vicibus alternis determinant.

Sed multo majorem adhuc concentus mu-

ſici poteſtatem habent, ad recreandos, & diuturna meditatione feſſos animos reficiendos, cum dulce vocis & inſtrumentorum modulamen, & exin enata, propemodum infinita ſonorum varietas, modis pariter innumeris, acouſtici nervi fibras leniter vibrare, ſicque fluidum ſpirituoſum ab auribus ad cerebrum, à cerebro ad aures commoveri, ſeu uti vulgò loquuntur fluere & refluere, moxque multos aliòs nervos ſympathiæ legibus ſubire, placideque commovere cogat.

Amicis autem & jucundis colloquiis quid potentius, ad animos à triſtibus & profundis meditationibus avocandos, cum præter multiplices & gratas idæas ex eorum quæ dicuntur conſideratione ſubnaſcentes, ſalutaris auræ ſpirituoſæ fluxus & refluxus viciſſitudo, inter vocis & auditus, aliarumque plurimarum partium organa, ſimul & commune ſenſorium, abſque ullo labore foveatur.

Sed ex unanimi conſenſu, ſumma prorſus eſt variorum corporis exercitiorum, uti deambulationis, equitationis, venatus, ſaltationis, aliorumque id genus energia, ut interiora capitis à violentis, & triſtibus ſenſationibus libera ſint & immunia, ubi nempe muſculorum aſſiduis & alternis contractionibus, ſpiritus ad partes motui voluntario deſtinatas jugiter determinantur, tum & fluida quælibet earumdem contractionum ope inde-

ſinenter mota, nullibi moras periculoſas trahere poſſunt.

Verum inter cætera quæ ad ſpiritus à conſuetis itineribus, & à fibris ſuccuti ſolitis avertendos conducunt, nullum magis ab artis proceribus medium commendatur, peregrinatione, ſeu equo, ſeu curru, ſeu navi vehamur, præter motum ab hujuſmodi vectuтis univerſo corpori communicatum, ratione cujus ſpiritus & ſanguis in omnes partes diffundi ſucceſſive ſubſequitur, mira prorſus rerum omnium varietate, & aeris liberioris hauſtu, jucunde afficiuntur & deliniuntur animi, optataque continuo ſuggeritur idæarum diverſitas.

Hæc inquam omnia aliaque id genus, ſummam ad ægritudinis imaginariæ curam, ſeu ad diverſas excitandas idæas efficaciam habent, præſertim ubi modus, uti decet, in eorumdem uſu ſervatur, ſeu iis immoderate, juxta pravam melancholicorum conſuetudinem, non indulgetur.

Fatendum tamen ingenue, mediorum prælaudatorum uſum, non infrequenter irritum eſſe, ubi tenſio & elater fibrarum, pravis judiciis inſervientium, debilitas vero earum quæ ad recte ſentiendum ſunt comparatæ, ad eum uſque gradum provehuntur, nec non amplitudo viarum ad priores tendentium ſic augetur, & ex adverſo canales & aditus ad

ſtamina poſteriora ducentes, ſic obturati ſunt, ut nec fibrarum tenſarum robur infirmari, nec debilium tonus roborari, nec ampliatarum diameter arctari, neque demum obſtructarum ſeu occluſarum ſemitæ reſerari & dilatari valeant.

Unde patet, cur ii qui in ætate conſiſtenti, morbis imaginariis jam diu laboravere, difficulter adeo ſanentur, imo & eadem ſuperius propoſita malorum avocamenta, ſæpe refugiant aut averſentur, ita-ut in eorumdem uſu triſtes, inquieti, moroſique videantur, cum etenim habitus ratione diuturnitatis jam fuerit confirmatus, ſequitur quod ea ſtamina quæ conſtantius & diutius mota fuere, mobilitatem ſuam retineant, quod itinera ad ea tendentia ut pote jam toties trita ſuam ſervent amplitudinem, dum interim ea quæ tamdiu immota & obſerata permanſere rigida vel laxa nimis & rubiginoſa veluti facta, in eodem ſemper ſtatu perſeverant, proindeque nil mirum eaſdem ſemper idæas obverſari, diverſas à ſolitis non induci, verbo morbum imaginarium non curari.

Et inde rurſum intelligitur, quantum interſit in primis ætatibus, idoneo vitæ regimine, omnium nerveorum ſtaminum, fibrarumque motricium textum flexilem, ductilem, & obſequioſum reddi, ideoque ſemitas ad hæc eadem ſtamina tendentes reſeratas & amplia-

tas ex æquo ſervari, ut nempe mens & corpus abſque ulla moleſtia, vicibus alternis ſecundum moderationis leges exerceri, & ad omnes motus habilia reddi queant, & ex adverſo quam ſit nocivum & perniciofum in juvenilibus annis, mentem ab iiſdem objectis potenter abſque ulla intermiſſione ſtimulari, ſeu quaſdam ſolummodo cerebri fibras irritari, concuti, reliqua vero ejuſdem ſtamina, ſicut & partes motui voluntario dicatas, immota relinqui, vel delicate nimis & molliter tractari, ita ut in conſiſtentis ætatis decurſu, vel leves externorum aut internorum impreſſiones perferre nequeant, abſque ſummis anxietatibus, quæ dum malorum & mortis idæas indeſinenter excitant, fontes ſunt & veri fomites ægritudinis imaginariæ.

Sed ut redeamus unde digreſſi ſumus, nimirum ad rationes ſupra memoratas, quarum ope ſalutarem idæarum diverſitatem induci, ſicque mentem ab importuna unius ejuſdemque triſtiſſima ideæ præſentia liberari poſſe contendimus, de his inquam rationibus diligenter obſervandum eſt, quod multis eorum qui rerum publicarum adminiſtrationi præficiuntur, qui tuendæ numinis aut legum majeſtati præſunt, qui ex imo gradu ad altiores ſedes conſcendere, qui famam ingenii, & doctrinæ ſibi comparare, opum & honorum culmen attingere, partaque

tueri ardenter exoptant, vel qui demum ex miseræ paupertatis sordibus emergere satagunt, iis inquam omnibus propter labores mentis assiduos, qui necessario perferendi sunt, ut desideratum finem consequantur, hujusmodi mediis ad diversitatem idæarum sibi parandam idoneis uti, iisdemque raro prorsus indulgere licitum est, ideoque si corpora mentesque tot negotiis sustinendis, vel tantis ausis & muneribus paria desint, aut si partium solidarum robur, viribus animi non respondeat, vix possibile videtur tot inter difficultates quæ in cœptis exequendi sese offerunt, eorumdem capita graviter non concuti, & cerebrum nubibus veluti quibusdam aut vaporibus non infuscari, dum videlicet in assiduis & operosis animi conatibus, stamina nervea callosæ substantiæ, prætermodum vibrantur & tenduntur, perindeque volentes vel nolentes meditari profunde coguntur, ita-ut spiritus jam hærentes & aggesti, motique in interioribus capitis, diutius adhuc detineantur, cumulatius aggerantur, & majori cum impetu cieantur, quamobrem iis certum ægritudinis imaginariæ, mortisque formidinis periculum imminet, nisi medicorum artis peritorum consiliis, aut propriis experimentis sint edocti, nihil prorsus ex hujusmodi succussibus & vaporibus metuendum, si sobrietatis & moderationis leges

in cibo potuque servaverint, si cibos facile concoctiles sumpserint, si tot inter ardua mentis molimina, hanc ea qua licet objectorum diversitate reficiant, & si tandem ita laboraverint, ut anima diutius attenta, immoto corpore non detineatur, seu pensum susceptum absque sensuum & voluntarii motus exercitio non exequatur.

Evidentibus enim & quotidianis observationibus, ab orbis & artis cunabulis compertum manet, ad quodlibet laboris animi genus, ut-ut arduum, constanter absque periculo sustinendum, & consequenter ad quaslibet imaginarias, sicut & veras ægritudines præcavendas, vel jam enatas, & confirmatas expugnandas, nulla præsidia tutiora suppetere, sobrietate, ciborum euchymorum usu, & alterna motuum corporis & animi vicissitudine juxta prudentiæ & sapientiæ leges ordinata, ita ut in his exercendis & deligendis, temperierum, consuetudinis, & vitæ generis ratio semper habeatur.

Harum autem observationum veritas & certitudo, rationis splendente lumine manifestatur, cum ubi seu solida seu liquida eaque facile coctilia alimenta debita cum moderatione sumuntur, & alternatim corpus & animus sicuti decet exercentur, motus omnes naturales & voluntarii moderate peragi, seu nimium nec urgeri, nec comprimi seu

imminui

imminui debeant, ita ut omnium fibrarum motricium elateres, absque ullo tumultu vel sufflamine vigeant, unde fit ut nutrimentum facile digeratur, digestumque per omnes vasorum orbes uno eodemque tenore distribuatur, subindeque ad partium omnium interiores recessus, & ad nervea cerebri stamina leniter & æquabiliter appellat, & inde rursum sequitur eorumdem vibrationes æquales semper futuras & moderatas, nec alia potentius aliis succutienda, sicque fluidum spirituosum seu naturaliter seu ad arbitrium voluntatis ubique locorum ex æquo determinabitur, unde tantopere requisita eaque salutaris emerget idæarum diversitas.

Jam vero, si ex his tum experimentis, tum ratiociniis constet, quod à sobrietate, quod à cibis laudabilis succi, quodque tandem ab alterno moderatoque corporis & animi motu sibi mutuo succedentibus, pacatus & æquabilis fibrarum cerebri motus, optataque varietas idæarum oriantur, perindeque præcaveantur, & curentur mentis ægritudines, ex iisdem inquam vel inviti cogimur inferre, ab ingluvie, à crapula, ab alimentis dyspeptis, & ab uno eodemque mentis labore diutius protracto, absque debito voluntarii motus exercitio, violentos & inordinatos fibrarum nervearum succussus, tristes & profundas meditationes, & consequenter morbos

imaginarios mortisque formidinem subnascenda, quod aliunde certis pariter & evidentibus firmatur experimentis, cum ii qui ingluviei, crapulæ, vinoque dediti sunt, qui pravi succi cibis utuntur, & qui tandem animum, immoto corpore, diutius exercent, sicut in veras sic in imaginarias ægritudines communiter incidant, & ex his iterum quanta melancholicis servandi debiti regiminis incumbat necessitas, quivis intelliget.

Denique si diversa media ad diversas idæas excitandas, seu ad curandas ægritudines imaginarias hactenus proposita, ex voto non succedant, haud dubie quoniam ab eorum usu, nervea cerebri stamina quæ diutius immota permansere, satis potenter ab his affici nequeant, ut vibrationis & tensionis modus immutetur, seu ut spiritus consueta deserant itinera, tum inquam omnem industriam & solertiam à Medico necessum est adhiberi, quo potentius adhuc cerebrum commoveatur, sicque mens à tristibus & profundis meditationibus avertatur, hinc observatione multiplici constat, quosdam id genus ægrotantes, à supervenientibus ex improviso maximi momenti negotiis perfecte sanatos, ita-ut animus à novo genere motionis potentissime perculsus, considerationem omnem, seu attentionem & operam traducere cogeretur, ad inquirenda, eligendaque media quibus à ne-

gotiis urgentibus, aut ab impendente discrimine se posset expedire, quod equidem fieri non potuit, quin spiritus, à trita solitaqe via diverterent, novasque semitas percurrerent, alias ab assuetis fibras impeterent, & consequenter ideæ à prioribus longe diversæ excitarentur.

Cum ergo ex præfatis satis superque constet, remedia quælibet ægrotantibus imaginariis, esse vel nociva vel inutilia, eosdemque solâ diversitate idæarum curari posse, jure concludimus,

ERGO Ægrotantes imaginarii solâ diversitate idæarum, rejecto omni remediorum apparatu, sanandi sunt.